

Netwerk Natuurinclusieve Landbouw

Netwerkdag Natuurinclusieve landbouw, Den Bosch, 22 november 2016

Verslag workshop Bouw mee aan het manifest

Titel workshop

Bouw mee aan het manifest NIL

**Naam inleider
en hoofdpunten**

Geert van der Veer en Jan-Willem Erisman, gespreksleider Just Kalverkamp

Geert grijpt terug naar de vroegere postbus 51 reclame “Een betere wereld, begint bij jezelf”. We zitten op een keerpunt, niks doen is geen optie. Het gaat er om wat ik er aan bij kan dragen, kijken of ik het een stukje verder kan brengen. Er is houvast nodig. De stip op de horizon is gezet, maar hoe ziet die stip er uit? Het plan van aanpak is de route, maar waar gaan we naartoe? Is er een definitie nodig voor natuurinclusieve landbouw? Hoe luidt deze?

Jan-Willem ziet een bottom up beweging. In zijn beleving is het breder dan landbouw. Een gezond evenwicht tussen voedselproductie, biodiversiteit, culturele waarden etc. voor altijd. Dit bottom up netwerk is een middel. In de praktijk zit ook weerstand, zoals bij de erfbetreders (periferie). Mensen houden vast aan het oorspronkelijke verdienmodel, dat systeem hebben we samen gecreëerd.

Het is duidelijk dat het thema leeft, ook in de wetenschapsagenda is veel aandacht voor natuurinclusieve landbouw. Proeftuinen, living labs, lokaal, provinciaal, nationaal en internationaal. Zorg dat je het onder een programma brengt, of dat andere partijen het hebben overgenomen. Een definitie kan helpen, om te zorgen dat er bepaalde kaders zijn. NIL voedsel en gezondheid; mogelijk past Monsanto hier niet in.

Vragen uit de groep: is de wereld er zoveel mooier op geworden, door de postbus 51 reclame? Sommige zaken moeten op een ander vlak aangepakt worden. Welke rol is er voor de overheid?

Waar richten we ons op? Antwoord is dat de discussies hier aan tafel hier

---

---

richting aan kunnen geven.

Wat hebben we te doen? We hebben een aantal koplopers, zet ze in de schijnwerpers. Beelden zeggen meer dan 1000 woorden.

Hoe faciliteer je de koplopers? Hoe geef je ze een goede bodem?

En dan de praktische insteek; welke regels lopen we tegenaan? Knellende regelgeving, zorg dat dit duidelijk wordt, zodat overheid dit inziet.

Daarnaast: wat moet het nieuwe systeem in zich hebben?

In 5 groepen in gewerkt aan de 'bouwstenen'. De thema's regelgeving, koplopers en systeem zijn onder de loep genomen en andere groepjes hebben de thema's onderwijs en communicatie bekeken.

Korte terugkoppeling van de groepjes:

Koplopersnetwerk: Dit is er eigenlijk al, vooral niet het wiel opnieuw willen uitvinden. Leren en inspireren; vooral niet trekken aan dode paarden. En naar buiten treden! Structuur vorm geven, gebruik wat er al is (bijvoorbeeld toekomstboeren, sluit je aan!). Koplopers worden wel eens moe van telkens gevraagd worden, je kunt er ook een mooi filmpje van maken, zodat het deelbaar is.

Onderwijs: Richt je op de consument van de toekomst. Waar zit de massa? Zorg dat het verdienmodel goed is voor de boer. En maak zichtbaar waarom NIL van belang is. Onderwijs moet zich daarop aanpassen. Kijk breed en kijk wie er nu interesse hebben. Zorg voor een veldwerkplaats en deel de kennis van de koplopers. Deel met elkaar, ook lokaal en regionaal.

Systeem: mooi gesprek, waaruit blijkt dat er heel veel pioniers zijn. Er zijn principes/kaders nodig. Een aantal termen die genoemd werden: Veerkracht, netwerk ruimtegevend, lerend, bewustmakend, evoluerend en persoonlijk. In een nationaal programma kunnen de koplopers gemainstreamd worden. Het gaat om verandering, dit komt niet per definitie van binnen uit, maar ook van buitenaf. We moeten koesteren dat we dit met elkaar willen! Er zijn al heel veel haakjes voor een nationaal programma.

Communicatie: De naam is mogelijk beperkend, misschien moet het zijn "natuur en landbouw inclusief". Er is behoefte aan verbinding tussen natuurbeheerders en landbouwers en tussen consumenten en producenten. Hoe krijg je hetgeen je voelt impliciet gemaakt? Eerst visualiseren, daarna hopelijk positieve besmetting. Na de koplopers is het wachten op het peleton. Er is vaak eerst pijn nodig om het peleton te vormen. Er is behoefte aan een open, autonoom netwerk, waarin waardering, begrip en wederzijds vertrouwen centraal staan. Met een open blik bijeenbrengen, inspireren, doen en delen.

Regelgeving: Voorbeelden van waar je last van kan hebben. Vooropstellen van kwalitatieve doelen. Voor de doelvereisten leg je vervolgens de bewijslast bij de ondernemer. Deze bewijst dat hij bijdraagt aan de doelen van NIL. De overheid is in deze een facilitator/meedenker. En het zou wenselijk zijn dat de overheid meer empatisch vermogen ten toon spreidt. Van de ondernemer wordt gevraagd dat hij aantoont wat hij bijdraagt en dat hij dit ook communiceert. Dit is geen makkelijke omslag. Misschien moet eerst gekeken worden naar de top 10 van knelpunten; hoe kunnen we die oplossen?

Bouwsteen 1

(geef aan: Naam bouwsteen + Doel + Stappen + Partijen / personen + Tijdspad)

Naam: Consument van de toekomst

Doel: Consumenten bewust maken van leefomgeving, eigen gezondheid

1. Verdienmodel, toegevoegde waarde voor toekomstige generaties
2. Belang van natuurinclusief, lokaal/regionale afzet.

Stappen:

1. Onderwijs aanpassing BO/VO/MBO/HBO/Uni/studiegroepen
2. Kennisnetwerk/veldwerkplaats (regionaal + hoger niveau), geleerde lessen delen, podium voor koplopers, praktijkvoorbeelden

Partijen:

1. Ondernemers
2. Onderwijs
3. Early adapter consument (kring uitbreiden)
4. Evenementen lokaal (communitatie, afzet korte ketens, spread the word)

Bouwsteen 2

(geef aan: Naam bouwsteen + Doel + Stappen + Partijen / personen + Tijdspad)

Naam: Kwalitatieve doelen voorop (regels zijn doel geworden; overhead die ondernemer uitnodigt om met een goed plan te komen, bewijslast bij de ondernemer.

Doel: Schoonheid van de omgeving, ruimte voor vernieuwing

Stappen: Kwalitatieve doelen formuleren. Concrete voorbeelden! Top 10 aan knelpunten verzamelen en oplossen

Partijen:

Overheid: faciliteren en meedenken, integraal denken; betrokken en onafhankelijke overheidsdienaren, met empathisch vermogen.

Ondernemers: aantonen dat zij bijdragen aan de ecologische omslag; communiceren met de omgeving.

Daarnaast moet gewerkt worden aan het vertrouwen tussen deze partijen (overheid en ondernemers)

Bouwsteen 3

(geef aan: Naam bouwsteen + Doel + Stappen + Partijen / personen + Tijdspad)

Naam: Vechtplassen als living lab

Doel: Veerkrachtig & robuust landschap met landbouw-inclusieve natuur

Stappen:

1. bodem + bodemleven centraal
2. kringlopen sluiten
3. korte ketens
4. nieuwe teelten

Partijen: Commonland, natuurmonumenten, boeren (field reporter?)

Tijdspad: 3 jaar experimenteren en 'movement' building

Meer Bouwstenen

(geef aan: Naam bouwsteen + Doel + Stappen + Partijen / personen + Tijdspad)

Naam: Communicatie

1. natuurbeheerders en landbouwers verbinden
2. consumenten en producenten verbinden

Doel: Waardering/begrip en wederzijds vertrouwen. Daarnaast inspireren

Stappen: Initiatieven verwelkomen in netwerk (inclusief en niet exclusief). Bijeenbrengen, inspireren, doen en delen.

Partijen: autonoom netwerk/platform met alle partijen vertegenwoordigd.

Naam Verslaglegger

Sonja van Wolfswinkel
